

Vogelringstation De Beer hoofdlocatie Wassenaarse Slag

JAARVERSLAG 1998

Ringvergunninghouders: H.F.M. de Beer, Voorschoten
M. Verrips, Leiden
Assistenten: C. Boelen, Wassenaar
G. Slinkert, Wassenaar
M. Visser, Voorschoten (automatisering)

Algemeen Het jaar 1998 kenmerkte zich door langdurige perioden met onstabiel weer en vooral buitensporig veel neerslag. Hierdoor vielen meer dan gebruikelijk vangdagen uit terwijl onze laaggelegen vangplaats aan de Wassenaarse Slag het gehele jaar te kampen had met ernstige wateroverlast. Hierdoor waren een groot aantal singels het grootste deel van het jaar onbruikbaar terwijl de fourageermogelijkheden van bodembewonende vogelsoorten ernstig beperkt werden. Dit alles heeft geresulteerd in matige vangsuccessen. Helaas heeft Staatsbosbeheer ons verzoek om een pomp te installeren en daarmee de ergste overlast te lijf te gaan, afgewezen. Wel hebben zij aangegeven dat de infiltratie van drinkwater half maart 1999 wordt gestaakt. Wij moeten daarom hopen dat dit, in combinatie met wat minder hemelwater, tot verbetering van de situatie leidt.

Eind augustus werden we onaangenaam verrast door een inbraak in onze hut. De inbrekers gingen ervandoor met twee mistnetten (die we later terugvonden in het dennenbos!), een aantal onderstokken, onze bosmaaier en onze laarzen. Inmiddels hebben we maatregelen genomen om het dergelijke ongenode gasten wat moeilijker te maken om hun slag te slaan.

Sinds half november maken we meer gebruik van geluid om ter plaatse aanwezige vogels naar onze netten te lokken. Met name bij Zwartkop, Koperwiek en Kramsvogel heeft dit de resultaten in positieve zin beïnvloed, terwijl ook Merels zich aangetrokken leken te voelen door de geluiden van de twee laatstgenoemde soorten.

Overigens zijn de resultaten van 1998 voor wat betreft de volgroeiende soorten vrijwel uitsluitend tot stand gekomen aan de Wassenaarse Slag. In Flevoland hebben we niet gevangen en slechts enkele pulli werden niet in de directe omgeving van onze vangplaats geringd.

Januari-maart Evenals het vorige jaar werd in de eerste maanden van 1998 vrijwel niets geringd. Slechts vier keer gingen we in deze periode uit vangen, waarvan tweemaal in de tweede helft van maart.

April-juni Aangetrokken door het hoge water vestigden zich in april minimaal één paar Dodaarzen en minimaal twee, mogelijk zelfs drie paar Waterrallen in de poel. De Dodaarzen kwamen wel tot broeden, doch moesten hun legsel in de loop van mei in de steek laten. De reden hiervoor was dat de poel in snel tempo dichtgroeide met ondergedoken waterplanten waardoor de vogels niet meer konden duiken. De Waterrallen hadden hier geen last van en in de loop van de zomer zagen we niet alleen enkele malen pulli, maar vingen we er ook eentje.

Bij de gevangen aantallen zangvogels viel op dat er meer Kneuen waren dan in voorgaande jaren, terwijl het aantal Winterkoningen weer het niveau van voor de strenge winters van 1996 en 1997 haalde. Een verband met de zachte winter ligt dan ook voor de hand. Grasmus, Fitis en Heggemus waren minder talrijk dan we de laatste jaren gewend waren. Er werden drie territoriale mannetjes Blauwborst gevangen en gehoord (zie eigen terugvangsten).

Onze inventarisaties in Berkheide leverden niet meer dan 5-6 bezette territoria van de Tapuit op: de afname zet zich derhalve voort en het volledige verdwijnen komt griezelig dichtbij. In de hoop het broedsucces te stimuleren en zo misschien de afname tot staan te brengen startten we dit jaar met een experiment met ingegraven nestkasten voor Tapuiten. Op drie plaatsen waar we de laatste jaren wel territoriale paren hadden vastgesteld maar geen broedsucces groeven we in konijnenholen houten nestkasten in, in de hoop dat de Tapuiten daarin hun jongen zouden grootbrengen zonder door predatoren te worden gestoord. Helaas hebben ze geen gebruik van de kastjes gemaakt en moesten we in de loop van mei constateren dat de territoria, evenals in voorgaande jaren, vroegtijdig werden verlaten. Het experiment wordt de komende jaren voortgezet.

Op twee plaatsen, beide in de zeereep, namen we voedseltransport van Tapuiten waar. De ene plaats was het welbekende territorium bij de ingegraven bunkerpijp, de enige plek waar de afgelopen jaren nog jonge Tapuiten de nestholte verlieten. De bunkerpijp was dit jaar echter verdwenen en nog voor we konden vaststellen waar ze dan wel nestelden was het afgelopen met de voedseltransporten. In een naburig territorium broedde een paartje met succes, maar bij het nest namen we een zeer ongewoon verschijnsel waar. Er werd gevoerd door één vrouwtje en twee mannetjes, iets wat we in de tientallen jaren dat we de gang van zaken bij tapuitennesten volgen nog nooit hadden waargenomen. Door middel van ringvangsten van de voerende ouders konden we deze waarneming onomstotelijk bewijzen. Een verklaring ervoor hebben we echter niet, al hebben we wel zo onze vermoedens. Hoe dan ook: er vlogen hier gelukkig wel jongen uit.

Verder ringden we in deze periode nog twee nestjes jonge Roodborsttapuiten en één nest Fitissen. Berichten uit het Panbos over nesten van Torenvalk, Sperwer of Bosuil bleven helaas uit.

Juli-september Deze periode startte traditiegetrouw met de vangst aan de vinkenbaan, waar het resultaat echter nadrukkelijk achterbleef bij voorgaande jaren. Echte topdagen, waarop tientallen Fitissen en Grasmussen werden gevangen, waren er dit jaar niet. Of dit nu lag aan het slechte weer in juni en daarmee samenhangende slechte broedresultaten of dat het hoge water de vogels verdreef weten we niet. Hoewel er ook dit jaar weer drie paar Blauwborsten rond de baan broedden vingen we niet meer dan één uitgevlogen jong: hier lijkt het gebrek aan fourageernogelijkheden wel zeker doorslaggevend te zijn geweest. Aardige vangsten waren twee Gierzwaluwen op een windstille dag in juli, drie Goudvinken (ook in juli) en het ongewoon hoge aantal van zes volwassen mannetjes Rietgors (let wel: buiten de trekperiode).

In september zette de najaarstrek in, waarin met name de vangst van Tuinfluiters goed was. Op 25 september belandde een mannetje Kleine Bonte Specht in een mistnet en op 26 september zagen we bij Hotel Duinoord een pas uitgevlogen, nog lang niet zelfstandige jonge Groenling om voedsel bedelen. Zo laat in het seizoen hebben we nog maar zelden een broedgeval bewezen.

In toenemende mate krijgen we aan de baan Haviken te zien, dit jaar zowel in jeugdkleed als in volwassen kleed. Er waren echter ook grote afwezigingen, met name dit jaar de Ringmus en de Groene Specht.

Oktober-december In oktober was de Zanglijster goed vertegenwoordigd op de doortrek. Een verband met de grote rijkdom aan huisjesslakken in de zomer is aantrekkelijk, maar kan pas aannemelijk worden gemaakt als we daarover informatie krijgen uit het gebied van herkomst van deze Zanglijsters: het wachten is dus op een terugmelding. Blijkbaar door het slechte weer in oktober opgehouden was het hoogtepunt van de trek van de Sijs pas in november. Zwarte Mezen namen we in het geheel niet waar, laat staan dat we er één vingen; Kleine Barmsijzen slechts mondjesmaat.

Half oktober zagen we in de ochtendschemering voor het eerst Ransuilen rond de baan vliegen. Op 24 oktober waren het er zelfs drie: de vangst van één van hen was een hoogtepunt. Die dag vingen we ook het enige Bokje van het jaar. Tot eind december waren er minimaal twee Ransuilen aanwezig. In november kwamen redelijke aantallen Kramsvogels en Koperwieken naar het duin: ongeveer gelijktijdig nam het aantal waarnemingen van Zanglijsters sterk af (een kwestie van soortconcurrentie?). Behalve deze

soorten vingen we in de laatste maanden van het jaar nog een mannetje Goudvink, een late Watersnip en een paar zeer late Tjiftjaffen (eind november, tijdens vorst).

Aardige waarnemingen tijdens de najaarstrek waren een Wespendif op 3 oktober, een volwassen mannetje Kruisbek op 15 oktober en een zwerm van minstens 50 Watersnippen op 11 november. Torenvalk en Sperwer zagen we geregeld maar vangen was er niet bij: hier speelt het beperkte aantal netten dat we door de watersnood nog konden uitzetten zeker een rol bij. Overwinterd werd er behalve door Kramsvogels, Koperwieken en ter plaatse broedende standvogels o.a. door Waterrallen (minstens drie), Watersnippen, een Blauwe Kiekendif, een Sperwer, twee Buizerds en een klein aantal Vuurgoudhaantjes. Net als in 1997 was er 's winters een kleine slaappleats van Sijzen in het dennenbos (+ 10 stuks).

Soortspecificatie	1998	1997	1996	1995
pulli	16	25	81	134
volgroeid	1461	1874	1667	1838
totaal	1477	1899	1748	1972
aantal soorten	55	56	59	64

A. Pulli

Waterral	1	Ringbaan Wassenaarse Slag (vangst in mistnet)
Kievit	2	Grote Polder, Zoeterwoude
Tureluur	1	Grote Polder, Zoeterwoude
Roodborsttapuit	7	Berkheide, Wassenaar
Fitis	2	Berkheide, Wassenaar
Kneu	3	Berkheide, Wassenaar

B. Volgroeid

Met het oog op de onderlinge vergelijkbaarheid tussen de jaren zijn bij de gegeven totaalaantallen van 1995-1997 de in Flevoland geringde vogels *niet* meegeteld. De gegeven totaalaantallen zijn inclusief het aantal pulli.

	Wassenaarse Slag	totaal geringd:			
		1998	1997	1996	1995
Waterral	1	2	0	0	0
Porseleinhoen	1	1	0	0	0
Kievit		2	5	7	1
Bokje	1	1	0	1	1
Watersnip	2	2	0	4	14
Tureluur		1	0	0	0
Ransuil	1	1	0	0	0
Gierzwaluw	2	2	0	0	0
Grote Bonte Specht	1	1	3	2	2
Kleine Bonte Specht	1	1	0	2	0
Graspieper	2	2	2	4	5
Winterkoning	50	50	36	39	54
Heggemus	59	59	134	65	118
Roodborst	113	113	87	97	78
Nachtegaal	18	18	24	15	7
Witg. Blauwborst	10	10	16	6	14
Gekraagde Roodstaart	2	2	12	4	5
Tapuit	3	3	1	0	5
Paapje	2	2	3	1	4

Roodborsttapuit	3	10	9	16	6
Merel	36	36	22	18	29
Kramsvogel	10	10	10	3	1
Zanglijster	23	23	16	14	7
Koperwiek	26	26	6	1	19
Sprinkhaanrietzanger	33	33	45	32	16
Rietzanger	2	2	2	0	0
Bosrietzanger	11	11	9	8	18
Kleine Karekiet	51	51	49	38	98
Braamsluiper	18	18	23	15	60
Grasmus	90	90	212	156	224
Tuinfluitier	29	29	19	10	31
Zwartkop	104	104	146	45	135
Tjiftjaf	132	132	142	44	98
Fitis	222	222	308	162	334
Goudhaan	29	29	35	9	31
Vuurgoudhaan	19	19	12	28	7
Bonte Vliegenvanger	2	2	2	2	2
Staartmees	15	15	15	13	20
Glanskop	3	3	3	5	3
Matkop	1	1	0	0	0
Kuifmees	2	2	0	0	2
Pimpelmees	92	92	72	118	97
Koolmees	52	52	75	73	58
Boomkruiper	2	2	4	6	9
Vlaamse Gaai	2	2	0	0	0
Spreeuw	15	15	14	21	4
Ringmus	1	1	14	13	7
Vink	6	6	2	31	7
Groenling	2	2	5	14	2
Putter	5	5	5	3	1
Sijs	89	89	38	66	25
Goudvink	4	4	2	0	1
Kneu	20	20	5	8	7
Kleine Barmsijs	7	7	32	50	6
Rietgors	23	23	33	20	30

Terugmeldingen

Onderstaand treft u een keuze uit de terugmeldingen die we in de loop van het verslagjaar via het Vogeltrekstation te Heteren ontvingen. Ze zijn zoals gebruikelijk onderverdeeld in terugmeldingen van door ons geringde vogels, vondsten van door derden geringde vogels en controles door ons van zelf geringde vogels.

A Terugmeldingen van door ons geringde vogels

1287.652	Watersnip vg geschoten	Wassenaarse Slag Castlewellan, Down, N.Ierland	25/10/1991 14/12/1996
7.004.012	Bosuil pul gecontroleerd (vrouwje met broed)	Panbos, Katwijk aan Zee A.W. duinen, Zandvoort NH	07/05/1984 26/05/1998
AA 01370	Witg. Blauwborst man 1K gecontroleerd	Wassenaarse Slag Duinen Castricum NH	21/08/1997 01/04/1998

AA 01266	Sprinkhaanrietzanger 1K gecontroleerd	Wassenaarse Slag Wetteren, O-Vlaanderen, België	08/08/1997 03/04/1998
AA 01285	Kleine Karekiet 1K gecontroleerd	Blocq van Kuffeler, FI Kamperhoek, FI	09/08/1997 27/06/1998
AA 01288	Kleine Karekiet 1K gecontroleerd	Blocq van Kuffeler Kamperhoek, FI	09/08/1997 27/06/1998
F 644.339	Rietgors 1K gecontroleerd (man N2)	Blocq van Kuffeler Oostvaardersdijk, FI	14/08/1994 11/05/1998
B 903.569	Groenling 1K gecontroleerd	Blocq van Kuffeler Oostvaardersdijk, FI	28/07/1997 14/08/1998
F 858.123	Zwartkop vrouw 1K gecontroleerd	Wassenaarse Slag Isle of May, Fife Region, Schotland	24/09/1996 14/10/1996

Uit controles van Zwartkoppen met Belgische ringen was al eerder gebleken dat de trekrichting van althans een deel van de Zwartkoppen in het najaar niet noord-zuid is maar precies omgekeerd. Dit is de eerste melding die enig licht werpt op de bestemming van deze Zwartkoppen.

B Controles van door derden geringde vogels

A 975.016	Heggemus vg gecontroleerd	Meijendel, Wassenaar Wassenaarse Slag	25/08/1991 23/07/1998
F 640.299	Braamsluiper 1K gecontroleerd	A.W. duinen, Zandvoort Wassenaarse Slag	18/06/1995 30/05/1998
F 640.983	Kleine Karekiet 1K gecontroleerd	A.W. duinen, Zandvoort Wassenaarse Slag	29/07/1995 23/07/1998
AA 27.251	Rietgors man N1 gecontroleerd	Saaftinge, Zeeuws Vlaanderen Wassenaarse Slag	23/10/1997 24/06/1998
A 120.432	Sijs vrouw 1K gecontroleerd	Waldervaart NH Wassenaarse Slag	05/10/1998 16/10/1998

C Controles van door onszelf geringde vogels

Zoals ieder jaar hebben we een overzicht gemaakt van door onszelf teruggevangen geringde vogels waarvan waarschijnlijk is dat ze tot de plaatselijke broedvogelpopulaties behoren. Onderstaande tabel toont van de 1998-terugvangsten jaar en leeftijd van ringen:

	1998		1997		1996		1995		1994	
	N1	1K	N1	1K	N1	1K	N1	1K	N1	
Fitis	8	4	2	0	0	0	0	0	0	
Grasmus	5	2	5	0	0	1	1	1	0	
Heggemus	1	3	2	1	1	3	0	1	0	
Kleine Karekiet	7	0	1	0	0	0	0	0	0	

Bij het lezen van de tabel springen een aantal zaken in het oog. Binnen de populatie Fitissen konden we geen individuen vinden die aantoonbaar ouder dan twee jaar zijn. Hoewel we niet mogen uitsluiten dat dit aan het toeval te wijten is, kan het er ook op duiden dat de kwaliteit van de directe omgeving van de ringbaan als Fitis-biotop dermate achteruit gaat dat oude (dus sterke en succesvolle) vogels er geen belangstelling meer voor hebben en hem overlaten aan minder ervaren nieuwelingen. Terugmeldingen van oudere Fitissen van elders zouden hier meer duidelijkheid over kunnen geven.

De populatie Kleine Karekieten was voor zover na te gaan vrijwel helemaal nieuw en helemaal van elders afkomstig. Hebben de eerstejaars Kleine Karekieten die we ieder jaar aan onze baan ringen zo'n beroerde jeugd dat ze zich er nooit meer wensen te vertonen? Dat het ook anders kan bewijst onderstaande terugmelding van een territoriale Blauwborst uit 1998:

AA 01182	Witgesterde Blauwborst M 1K	Wassenaarse Slag	26/07/1997
	gecontroleerd	Wassenaarse Slag	01/04/1998
	idem		18/04/1998

De overige territoriale Blauwborsten waren:

AA 14.183	Witgesterde Blauwborst M N2	Wassenaarse Slag	06/04/1998
	gecontroleerd	Wassenaarse Slag	29/04/1998
	idem		19/06/1998
AA 14.188	Witgesterde Blauwborst M 2K	Wassenaarse Slag	07/04/1998
	gecontroleerd	Wassenaarse Slag	12/05/1998
F 908.623	Rietgors Vrouw 2K	Wassenaarse Slag	06/04/1997
	gecontroleerd (Man N1)	Wassenaarse Slag	19/07/1998

Deze terugvangst is een onoplosbaar raadsel. Op de datum van ringen is de leeftijd bepaald aan de hand van het verenkleed met behulp van Lucas en Jenni (Moult and Ageing of European passerines): het herkennen van vrouwtjes Rietgors aan het begin van het broedseizoen is geen enkel probleem. Zomer 1997 is deze vogel meermalen als vrouw 2K gecontroleerd en in juli 1998 droeg ze/hij ineens het kleed van een volwassen mannetje. Opmeten van de vleugel bracht helaas geen uitsluitsel over het geslacht: de lengte viel in het overgangsgedrag dat zowel man als vrouw kan zijn.

Het paartje Tuinfluiters dat we in ons vorige jaarverslag al vermeldden broedde in dezelfde samenstelling ook in 1998 weer aan onze baan. Daarnaast was er mogelijk een tweede broedpaar waarvan we tussen 30 mei en 16 juni een volwassen vogel controleerden: daarna niet meer.

Tenslotte willen wij ook dit verslag afsluiten met onze welgemeende dank aan alle terreingebruikers en -beheerders, het Vogeltrekstation en alle anderen die op één of andere manier behulpzaam zijn geweest bij ons werk.

Voorschoten, Leiden, maart 1999

H.F.M. de Beer
M. Verrips